

Personages, segund dize en el titulo (4) que fabla, De los Beneficios de los Clerigos. O si quisiere toller (5) a algun Clerigo su Beneficio, auiedo fecho tal cosa, por que lo mereciesse perder. Otrofi quando quisiere fazer Ordenes, (6) primeramente lo deue hablar con su Cabildo, o acaesciendo que aya de mudar (7) algun Monesterio de vn lugar a otro, e de recoger Maestro que tenga escuela (8) en la Iglesia Cathedral, o en las otras Iglesias del Obispado, donde lo pudiere fazer. E esso mismo deue de fazer, quando ouiere de oyr pleytos que sean grandes, e graues, (9) e para dar juyzios sobre ellos; assi como de acusamiento que fiziesen contra alguno para darle pena, por razon de algun mal que ouiesse fecho. O sobre grand demanda, de auer que fuesse mueble, o rayz, que fiziesse vn ome contra otro: en estas cosas, e en todas las otras cosas, que ouieren de fazer, e de ordenar cada vn Per-

cap. cum Eccles. Si vero queratur de beneficiis non Ecclesie collegiata inferioris, sed sonantibus in nomen rectorie: tunc dicit Abb. quod collatio, & institutio pertinet ad solum Episcopum, qui in maioribus beneficiis providebit de consilio capituli sui: in minoribus, sine consilio, ut in *dist. cap. novit*, & *cap. quanto*, & si talia beneficia habent patronum, fiet presentatio per eum ipsi Episcopum.

(4) *En el titulo.* Infra eadem partit. tit. 16. leg. 1.
(5) *Toller.* Vide in *dist. cap. novit*, & *cap. quanto*.
(6) *Ordener.* Adde *cap. Episcopus*, 24. *dist.*
(7) *Mandar.* Vide in *cap. si quis vult* 16. *quest.* 7.
(8) *Escuela.* Vide *cap. quia nonnullis*, de *magist.*
(9) *Graues.* Vide 15. *quest.* 7. *cap. salix*, & *cap. Episcopum*, & *cap. nullus*, & *cap. si autem*, si tamen esset conueniendū, quod solum Episcopus exerceat iurisdictionalia, & similia sine consilio capituli, valet consuetudo, ut in *cap. 3. de consuet. lib. 6.* & vide per Franciscum Balb. in *tract. prescrip. chart.* 29. *column. 4. in fin. cum sequent.* item si praelatus vult procedere contra sanguineum, seu amicum collegii, potest procedere consilio non requisito: ne forte illi reuelarent, quia nemo carnem suam odio habuit, 13. *quest.* 2. *cap. non estimemus*, secundum Hostiens. & Abb. in *dist. cap. novit*.

(10) *Consejo.* Adverte, quod Innoc. in *dist. cap. novit*, de *his, que sunt a praelat.* vult, quod regulariter in actibus gerendis per Praelatum, sufficit consilium: neque requiritur consensus, nisi quando reperitur expressum, prout est in alienatione rerum Episcopaliū, & arduis causis. Joan. de Imol. in *dist. cap. novit*, dicit, quod imo regula debet fieri in oppositum, & sic, quod regulariter requiritur consensus, nisi ubi aliud reperiatr expressum. Abb. dicit ibidem, quod minora negotia explicat Praelatus, necdum sine assensu, imo, & sine consilio capituli, ut superius reuli, item existente causa rationabili, quam bonus vir arbitrabitur, non tenetur Praelatus, etiam in arduis requirere consilium capituli, secundum Abb. in *dist. cap. novit*. Item dicit, quod in omnibus casibus concernentibus prajudicium Ecclesie, vel interesse capituli, requiritur consensus capituli: & inde est, quod in alienatione rei Ecclesie cathedralis, non sufficit requisitio consilii, verum etiam requiritur consensus. Item in spectantibus ad Episcopum, & capitulum communiter requiritur consensus capituli, ut in *cap. cum vos*, & ibi Abb. *ead. tit.* regulariter ergo, secundum eum sufficit consilium in his, que geruntur per Praelatum, nisi in dictis casibus, ubi requiritur consensus, & tene menti istam distinctionem Abb. ad intel-

lado, en fecho que pertenezca a su Iglesia, deuelo fazer con otorgamiento, e con consejo (10) de su Cabildo.

L E Y X.

En que manera vale lo que fiziere el Obispo con todo su Cabildo, o con alguna parte del.

Consentimiento de su Cabildo deue auer el Obispo, quando quisiere enajenar algunas cosas de su Iglesia: e porque a las ve-gadas defacuerda el Cabildo, e consentien los vnos, e non los otros, touo por bien Santa Iglesia de mostrar, quando deue valer, lo que fiziere el Obispo con todo el Cabildo, o con alguna parte del, e departiolo assi; que si el Obispo con su Cabildo ouiere de fazer alguna cosa de premia, de aquellas que dize en la segunda, e en la tercera ley deste titulo, e defacuerdan entre si sobre ella, que vale lo que fiziere la mayor parte, (1) seyendo cosa mas

lectum hujus materie, & istius legis, ut fias, in quibus sufficiat consilium, in quibus requiratur consensus, & ibidem subdit Abb. verbum notab. quod in notoriis non est necesse requirere consilium capituli. Adverte etiam, quod in arduis semper debet Praelatus requirere consensus capituli, ut dicit singulariter Innoc. in *cap. causam, que de jud.* & in *cap. ad aures*, de *temp. ordin.* & idem Innoc. in *cap. edoceri*, de *rescrip.* ubi & Abb. *col. 3.* idem tamen Innoc. in *cap. 1. de procut.* vult sufficere, quod in arduis requirit consilium capituli, & in *cap. 1. de excess. Praelat.* dicit, quod non potest Episcopus imponere penas graves clericis, nisi cum consilio capituli: unde pro concordia distinguit Felin. in *dist. cap. causam que, colum. 3.* quod aut est casus multum arduus, & requiritur consensus capituli, aut non multum arduus, & sufficit consilium, & statut arbitrio, quod dicitur arduum, & dicit Abb. in *cap. humilis*, de *major.* & *obed.* quod in factis arduis totius prajncie debet requiri consensus capitulorum Ecclesiarum cathedralium. Item nota, quod Episcopus sine capitulo, neque capitulum sine Episcopo, non potest augere, seu diminueri numerum prebendarum: quia cum sint unum corpus, non debet mutari status Ecclesie sine consensu utriusque, videas Abb. in *cap. cum accessissent*, *column. 2. de consuet.* dicit etiam gloss. in *cap. cum dilectus*, in *verb. constitutum*, de *consuet.* & ibi eam notat Abb. *column. 4.* quod in prajudicium Ecclesie inferioris, non potest Episcopus statuere sine consensu capituli: neque sine voluntate patroni, si Ecclesia est patronata, quod ultimum dicit, ibi Abb. se nescire alibi, de quo etiam vide per Roch. in *tractat. jur. patron.* in *verbo*, pro eo, quod de *diocesani consensu*, *quest.* 15. Et adverte etiam, quod ea, que re devoluta pertinet ad Episcopum, potest explicare sine consensu capituli, videas Abb. in *cap. ne pro defectu*, in *fine*, de *elect.* & *cap. cum olim*, de *major.* & *obed.* & an prajsumatur, quod actum fuit de consilio, vel de consensu capituli, vide per Joan. de Imol. & Abb. in *cap. ea noscitur*, de *his, que fi. a praelat.* ubi gloss.

L E Y X.

Quando Episcopus, & capitulum faciunt aliquem actum necessarium, valet, quod a majori parte fit, nisi minor pars iustiore habeat rationem: in voluntariis tamen actibus omnes debent consentire, alias non valet, & si omnes ad hoc vocandi, non vocantur, unus non vocati contradicito, annihilat totum factum: quia plus operatur unus non vocati contemptus, quam plurimum vocatorum contradicito. Hoc dicit.

(1) *La mayor parte.* Concordat *cap. 1.* & per totum,

mas guisada, e mas razonable, (2) que la que quisiere la menor parte. Mas si los que son mas pocos dixessen cosa mas conuenible, (3) e que sea mas a pro de la Egesia, aquello deue valer, e non lo que dixeren lo mas. Pero si otra cosa quisiere fazer, e ordenar por su voluntad, (4) e non por premia ninguna, en esta razon todos deuen acordar, para valer aquel fecho. E si alguno dellos contradixesse, non valdria lo que los otros fiziesen. E quando alguna cosa destas quisiere fazer, a todos los del Cabildo deuen llamar, (5) seyendo en tal lugar, (6) donde pudicessen en buena guisa venir; e si assi non lo fiziesen, non valdria nada su fe-

Partida I.

tum, de his, que fiunt a majori parte capituli, *cap. 1. 2. 3. 65. distinct.* *cap. plep.* 64. *dist. leg. quod major. ff. ad municip.* & dicitur major pars illa, quod est major respectu totius capituli, non respectu partium, ut in *cap. Ecclesia vestra*, de *election.* ubi Abb. quod procedit, & in aliis actibus capituli extra electionem, & tradit Hostiens. in *summ. de his, que fiunt a majori parte capituli*, §. *fin. in princ.* & probatur in *dist. cap. 1.* & ut constituatr uniuersitas, sufficit presentia duarum partium vocandarum, & valet, quod fit a majori parte istorum, ut in *leg. nulli*, & in *leg. plane*, §. *quod cuiusque uniuers.* Abb. in *cap. cum nobis*, & in *dist. cap. Ecclesia*, de *electio.* & dicit Joan. de Imol. in *dist. cap. 1. de his, que fiunt a majori parte capituli*, *col. 5. vers. unde*, & adverte, quod illud dictum, quod duz partes vocandarum debeant esse presentes, debet intelligi, quando ante terminum juris volunt expedire actum, puta electionis: sed ubi canonici vellent in termino juris expedire actum electionis (de quo termino habetur in *cap. quia propter*, de *elect.*) tunc quia ille terminus juris interpellat pro homine, *cap. potuit*, de *locator.* & si minor pars capituli, vel vocandarum sit presentis, in fine ipsius termini juris, potest procedere ad electionem, etiam aliis non vocatis: quia satis intelliguntur vocati ex dispositione juris per terminum a iure statutum, allegat Innoc. ita notabiliter dicentem in *dist. cap. cum nobis olim*, de *elect.* ubi & plus videtur velle Innoc. quod etiam si fit unus solus, qui tunc reperitur in Ecclesia de capitulo, quod in illo residere totum jus capituli, propter negligentiam aliorum: que dicta dicit Imol. tenenda esse menti diligenter, & dictum Innoc. in hoc placet, etiam Abb. ibi, *column. 5.* dummodo abentes sciverint vacationem Ecclesie, ut ibi per eum.

(2) *Mas razonable.* Et ex quo est major pars, prajsumitur etiam sit sanior, nisi aliud appareat, gloss. in *cap. 1. de his, que fiunt a major. part. capit. cap. dudum*, de *elect.*

(3) *Dixessen cosa mas conuenible.* Supple hoc probato, quod minor pars rationabiliter mouetur: & major pars irrationabiliter: quia tunc minor pars intelligitur major, respectu consilii sanioris, ita declarat Hostiens. in *summ. de his, que fiunt a major. part. capit. §. fin.*

(4) *Por su voluntad.* Adde gloss. notab. in *cap. cum omnes*, de *consuet.* ubi Abb. *column. 4.* limitat, & intelligit, quando actus voluntarius tenderet in damnum, vel dedecus uniuersitatis, vel privatze consuetudinis, tunc unus solus potest resistere, ut in *cap. de his, que fiunt a major. part. capit. notat Innoc. in cap. accidentibus*, de *privileg.* secus si actus, in quo disponitur, esset indifferens: nam tunc valet in actu etiam voluntario, quod fit a majori parte, & est dictum notabile, & satis placet: nam alias multa irriterentur in actibus collegii, ex contradictione unius, forsam hominis capiti, & ignorantis. Item nota, quod & si actus non esset necessarius, concerneret tamen causam pietatis, teneret factum a majori parte, per text. in *cap. fin. de his, que*

cho, queriendole contradecit los que non fueron llamados, quier fuesse vno, o muchos. E esto es, porque mas empeceria despreciamiento (7) de vno, que non fuesse a tal fecho llamado, que contradiccion de muchos, que fuesen presentes, quando lo quiescien fazer.

L E Y XI.

Que pena deuen auer los Perlados, o los Clerigos, que enagenaren sin derecho las cosas de la Iglesia.

En pena (1) non deuen fincar los Perlados, o los Clerigos, que malamente vendieren, o enajenaren las heredades de su Iglesia, sin

fiunt a major. part. capit. idem si causa utilitatis, cap. 1. eod. tit. Abb. ubi supra.

(5) *Deuen llamar.* Et ad, quem pertinet convocatio capituli, vide per Innoc. & Joan. Andr. in *cap. 1. de major. & obed.* Joan. de Plat. in *leg. 2. C. de decurion. lib. 10.* & si moris est, quod fiat convocatio ad sonum campanze, illa convocatio sufficit, vide per Abb. in *cap. bona memorie 2. de elect. colum. 3.*

(6) *En tal lugar.* Nam regulariter non sunt abentes de necessitate vocandi, nisi in tribus casibus, de quibus per gloss. in *cap. presentium*, in *verb. ipsorum*, de *quest. lib. 6.* que gloss. communiter tenetur, secundum Joan. de Imol. in *cap. 1. colum. 5. de his, que fiunt a major. part. capit. dicit tamen Abb. in cap. cum inter uniuersas*, de *election. colum. penult.* quod ubi occurrit casus ponderosus similis alicui illorum trium, quod tunc abentes essent vocandi, & idem dicit, ubi aliqui essent abentes sine eorum culpa, ut quia sunt exules, vel timent potentiam tyranni, quod tunc sint vocandi, saltem, ut constituant procuratorem.

(7) *Despreciamiento.* Adde *cap. quod fecit*, & *cap. venerabilem*, & *cap. bona memorie 2. de election.* & *cap. bona 2. de postu. Praelat.* & probatur hic in ista l. hoc procedere etiam in aliis actibus capitalibus extra electionem, quod & tenet Abb. in *cap. cum inter uniuersas penult. colum. de election.* & *dist. cap. bone 2.* & intra quantum tempus debeat contemptus profectui contemptum? Vide Abb. in *dist. cap. quod fecit*, *column. 3.* & an iudex ex officio possit allegare contemptum alicujus de capitulo. Vide Abb. in *cap. in Genesi*, *penult. colum. eod. tit.* & an contempti computentur in numero eorum de capitulo, ut videatur, an actus fuit factus a majori parte capituli? Vide ibidem, *column. fin.* & an contemptus assentiendo, auget numerum eligentium, vel eorum, qui actum fecerunt, & an si duz electiones resulerent ex eodem scrutinio, possit unam approbare, & alteram reprobare. Vide Abb. in *cap. Ecclesia vestra*, *column. 4. de elect.* & adde in materia, que notat Paul. de Cast. in *leg. persundum*, §. *de seruit. ruffi. pradio*, & in *leg. fin. communia. pradio.*

L E Y XI.

Illicite alienans rem Ecclesie, & de hoc per sententiam convictus, potest officio suspendi, & beneficio privari, & donec satisfactis, excommunicari. Si tamen ante litem contestationem emendet cum interesse, has penas non patietur: recipiens vero scienter titulo oneroso, restituet rem cum fructibus: neque pretium recuperabit ab Ecclesia, si titulo lucrativo, vel in emphyteosim, vel pignus, restituet cum fructibus, & cum alio tantumdem de suo. Hoc dicit.

(1) *Sin pena.* Ortum habet a *cap. monemus*, & *cap. Apostolicis* 12. *quest.* 2. & a *cap. si quis presbyterorum*, de *rebus Eccles.* non alienan. & a notatis per Host. *ead. tit. in summ. §. que fit pena male recipientis*, & adde *leg. jubemus 2. §. sané*, C. de *sacrof. Eccles.*

ley 6.
tit. 1.
lib. 1.
Recop.

razon e sin derecho. E si alguno fiziesse tal cosa, o fuesse aculado, o vencido por derecho, puedenlo vedar de su oficio, (2) y tollerle el Beneficio; e aun descomulgadlo, (3) fasta que la Eglefia cobre su heredad. Pero si quando lo llamassen a pleyto sobre aquella cosa que enagenare, porque la tornasse; si ante que el pleyto fuesse comengado (4) por respuesta, entregare la heredad a la Eglefia; o si por aventura non lo pudiendo fazer, le fiziesse emienda, en auer, o en otra heredad, e le diessse los menoscabos que recibiera ende; non le deuen poner estas penas (5) sobredichas. Otrouo el que tal heredad comprasse, (6) sabiendo que era de la Eglefia, e non fiziesse la compra en la manera que dize en las leyes deste Titulo, deuela perder, e cobrar la Eglefia, con los esquilmos que ende lleuo, e non le finca demanda ninguna del precio contra ella, mas contra aquel que gela vendio. (7) E si alguno la recibiesse atabiendas por donadio, (8) otrouo contra derecho, deuela entregar a la Eglefia, con todas las rentas que de ella ouo, e dar otro tanto de lo suyo. Esto mismo (9) se ria, del que tomasse heredad de la Eglefia a

(2) De su oficio. Nam poena est depositio tam in prelato male alienante, quam in clerico injuste se subcribente, ut in iuribus, de quibus supra, & in cap. quod sicut, §. fin. de electione.

(3) Descomulgatio. Adde dict. cap. si quis presbyterorum.

(4) Comengado. In cap. si quis presbyterorum, dicit celeriter ratione sibi prospexerit, & declarat Host. eod. tit. in summ. celerem intelligas restitutionem post interpellationem Ecclesie sine mora: sicut enim possessor, qui facultatem habet rei restituendae, videtur in mora, si interpellatus congruo loco, & tempore non restituit: sic dicas in alienatore, tu tene menti istam legem, que ante litem contestationem dicit factum esse celeriter, & facit leg. si in insulam, ff. de verb. oblig.

(5) Estas penas. Ergo, & poenam dispositionis evitabant, & ita tenuit Host. eod. tit. in summ. §. & que si pena male alienantis, gloss. tamen in c. quod sicut, de elect. in verb. si fuerit, tenet contrarium, ubi text. videtur probare, quod sit necesse, quod gratiose ad evitandam dictam poenam cum alienatore dispenseretur, & istam gloss. approbat Host. Joan. Andr. Abb. & alii moderniores, in dict. cap. quod sicut, & in cap. si quis presbyterorum, & gloss. in cap. Apostolicos 12. quast. 2. primam tamen opinionem tenet gloss. in cap. 1. 17. quast. 4. Tancre. Vincen. Philippus & Gofred. in dict. cap. quod sicut, & hanc sequitur ista lex Partitarum.

(6) Comprasse. Adde leg. jubemus, §. sanè, C. de sacros. Eccles. §. 10. quast. 2. cap. hoc jus porrectum, & in authent. qui rei, C. de sacros. Eccles.

(7) Mas contra aquel que gela vendio. Ergo, & si sit emptor male fidei, habet recursum ad pretium contra alienantem, secundum istam legem, quod patet ex eo, quod superius dixit, Sabiendo que era de la Eglefia, &c. & sequitur in hoc ista l. opinionem gloss. in authent. qui rei, C. de sacros. Eccles. quam ibi etiam tenet Cinus & Bald. & tenet etiam gloss. in cap. hoc jus, vers. qui vero 10. quast. 2. Anton. de Brut. in cap. ad audientiam, de rebus Eccles. non alienant. Hostien. in summ. eod. tit. §. & que si pena male recipientis, contrariam opinionem: imò, quod neque pretium repetat a prelato male alienante, quando fuit emptor male fidei, tenet gloss. in cap. vulterrane 12. quast. 2. & gloss. in dict. leg. jubemus, §. sanè, C. de sacros. Eccles. & in authent. de non alienant. & emphyt. §. si quis igitur, colum. 2. & in leg. quemad-

peños, o para en sus dias, en la manera que es llamada Emphyteosif.

L E Y XII.

Que la Eglefia puede demandar sus cosas, a los que las enagenan, o a quien las fallare.

Escogencia tiene la Eglefia en demandar sus cosas, que fueren enajenadas sin derecho, al que fuere tenedor (1) dellas, o al que las enajeno, (2) o a qual mas quisiere dellas; e si cobrar la cosa del vno, o el precio, o el menoscabo della, non la puede despues demandar al otro. (3) Pero si non la pudiesse auer toda del vno, lo que fincasse, (4) puedelo demandar al otro: e si non tollesse la Eglefia al Perlado que enajenara aquella heredad, bien puede el mismo (5) demandarla a aquel a quien la ouiesse enajenado, non por razon de si mismo, mas por razon de su Eglefia; e el otro non puede poner defension ante si, que non deue responder, diziendo que el gela dio, o vendio: esto, porque la Eglefia non deue recebir daño, por maldad de su Perlado. Pero si aquel Perlado ouiere alguna cosa fuya, o rentas, apartadas de la Eglefia, deuele aprmiar el Judgador, a que le entregue el precio (6) que le tomo,

modum, C. de agri. & cens. lib. 11. Bart. in dict. authent. qui rei, & plerique alii Doct. relati a Joan. de Imol. in dict. cap. ad audientiam, col. 3. & 4. ubi gloss. & dicit ibi Imol. quod Canonista pro majori parte communiter tenent istam partem, unde dicit, quod difficile esset saltem in foro Ecclesiastico obtinere in practica contra hanc opinionem: ipsi tamen placet prima opinio respectu pretii, quod emptor dedit: non vero respectu alterius interesse, pro quo vellet agere contra alienantem, opinionem tamen, quod neque agat ad pretium emptor male fidei, tenet Abb. in cap. si quis presbyterorum, de reb. Eccles. non alienant. in fin. tene ergo menti istam leg. Partitar. in hac veritate opinionem.

(8) Por donadio. Concordat cum authent. qui rei, C. de sacros. Eccles.

(9) Esto mismo seria. Vide in dict. authent. qui rei, & dic. ut ibi.

L E X XII.

Est in Ecclesie electione agere pro re illicitè alienata, & interesse contra alienantem, vel contra possessorem, & si ab uno recuperat, liberatur alter, & si partem tamen recuperat ab uno, agat contra alterum pro residuo: item Prelatus, qui illicitè alienavit, revocare potest alienationem, & agere contra possessorem, nomine Ecclesie suæ coeget tamen ipse restituere pretium, & meliorationis extimationem. Hoc dicit.

(1) Tenedor. Ut in dict. cap. si quis presbyterorum, eod. tit. §. 16. quast. 7. cap. filii ac negotibus, leg. jubemus 2. §. fin. C. de sacros. Eccles.

(2) O al que las enajeno. Adde cap. Apostolicos 12. quast. 2. & leg. fin. C. si tutor, vel cura. Host. in summ. de reb. Eccles. non alienant. §. an rei alienata, vers. Eccles. autem, gloss. in dict. cap. si quis presbyterorum, eod. tit.

(3) Al otro. Prosequitur dict. gloss. in dict. cap. si quis presbyterorum, & Host. ubi supra.

(4) Lo que fincasse. Prosequitur dict. Host. ubi supra, ubi, & vult procedere, & si componat cum uno.

(5) El mismo. Concor. c. si quis presbyterorum, & ibi gloss. verb. prospexerint, eod. tit. etiam si iurasset, ut ibi per gloss.

(6) El precio. Vide supra eod. leg. proxima, in gloss. antepenult. & si esset emptor bonæ fidei, & alienator non esset solvendo, possit agere contra Ecclesiam, quatenus ex illo pretio facta est locupletior. Abb. in dict. cap. si quis presbyterorum, in fin.

mo, por aquella heredad que le vendio, e demas la otra mejoría, (7) que ouiesse fecho en la heredad.

TITULO XV.

Del Derecho del Patronado.

Ll. del tit. 6. lib. 1. Recop.

Natura, e razon mueve a los omes para amar las cosas que fazen, e para guardarlas quanto pueden, que se mejoren, e non se menoscaben: así como el padre que ama a su fijo, e puna de guardarlo, porque biua en buen estado, e el que planta algun arbol, que lo riega, porque aya fruto del, de que se sirua. Esto mismo acaesce en todas las cosas, que fazen, o crian los omes, ca les son así como en manera de fijos: e porende las criaturas que han en su entendimiento de razon, deuen amar, e honrrar, e seruir a los que las fizieron, o las criaron, o de quien recibieron bien fecho. Onde por esta razon el que haze la Eglefia, deue amarla, e honrrarla, como cosa que el fizo a feruicio de Dios: e otrouo la Eglefia deue amar a el, e honrrarle, e reconocerle así como a Padre. E pues que en el Titulo ante deste fablamos, como deuen ser guardadas las cosas de la Eglefia, e que non deuen ser enajenadas, nin mal metidas, si non por razones ciertas; conuiene que digamos en este, del derecho

Partida I.

(7) Mejoría. Intellige, quando esset emptor bonæ fidei: nam si esset male fidei, tantum possit ab alienante consequi pretium, non aliud interesse, ut dixi supra leg. proxima, & vide, quod habetur in leg. 41. & 43. tit. 28. 3. Partit.

TITULUS XV. DE JURE PATRONATUS.

L E X I.

Patronus dicitur quasi pater oneris: quia Ecclesie onera sustinet: & acquiritur jus patronatus fundacione, constructione, & dotacione: & consequitur patronus jus honorificum, utile, & onerosum. presentat patronus clericum, vacante Ecclesia, nisi sit Ecclesia cathedralis, vel conventualis: in qua talis Ecclesie capitulum eligit Prelatum: & patrono presentabit electum, ut sibi placeat: non vero eliget eum ipse patronus Ecclesie conventualis: nisi a Papa sibi ex privilegio sit concessum: quod privilegium Papa possit concedere etiam non patrono. Et si consuetudo sit, quod Patronus adfit electioni, vel quod invitetur ad eam, servanda est consuetudo: & si a Papa non sit concessum. Item precedit patronus in processione, & sessione. Hoc dicit.

(1) Padre de carga. Id est pater oneris, & est optima etymologia. Innoc. & alii in rubric. eod. tit. dicunt, quod ideo patronus sic vocatur: quia sicut pater filium, ita patronus rem, id est Ecclesiam de non esse, deducit ad esse.

(2) Derecho, o poder. Diffinitionem Gofred. eod. tit. in summ. sequitur hic detracto verbo diffinitionis Gofred. cum dicebat ante consecrationem: diffinit enim Gofred. jus patronatus, est auctoritas, vel potestas promittens ex beneficiis ante consecrationem Ecclesie prolatis, & rectè, lex ista detraxit illud verbum, quia etiam post consecrationem istud jus potest acquiri, ut

cho que han de las Eglefias, aquellos que las fazen de nuevo, que son dichos Patronos. E primeramente mostraremos, que quiere dezir Patron. E que cosa es Patronado. E por quales cosas se gana. E que derecho ha el Patron en la Eglefia. E si alguno puiere Clerigo en la Eglefia, non lo presentando el Patron, si la deue auer, o non. E en quantas maneras puede passar el derecho del Patronado de vno a otro. E que deuen fazer quando son muchos Patronos en vna Eglefia, e non se acuerdan en presentar Clerigo. E fasta quanto tiempo lo pueden presentar, despues que la Eglefia vacare.

L E Y I.

Que quiere dezir Patron, e Patronado, e por que se gana, e que derecho ha el Patron en la Eglefia.

Patronus in latin, tanto quiere dezir en romance, como padre de carga. (1) ca así como el padre del ome, es encargado de fazienda del fijo, en criarlo, e en guardarlo, e en bufcalle todo el bien que pudiere; así el que fiziere la Eglefia, es tenuto de sufrir la carga della, abundandola de todas las cosas, que fueren menester quando la haze, e amparandola despues que fuere fecha. E Patronado es derecho, o poder, (2) que ganan en la Eglefia, por bienes que fazen, los que son Patronos della, e este derecho gana ome por tres cosas. (3)

Ll 2

La

declarat Abb. in cap. 1. eodem tit. Joan. And. & sequentes Doct. communiter in rubric. hujus tit. posuerunt latiore diffinitionem, scilicet, quod jus patronatus est jus honorificum, & onerosum, & utile alicui in Ecclesia competens, pro eo, quod de diocetani consensu illam fundavit, dotavit, vel construxit ipse, vel is à quo iustam causam habet, & singula verba hujus diffinitionis, declarat Abb. in dict. rubric. & Roeb. in suo tract. de jure patronat. per totum, qui addidit diffinitioni, solus, vel alio concurrente.

(3) Tres cosas. Ortum habet hæc lex à notatis per gloss. in cap. pia mentis 16. quast. 7. Autem quilibet istarum causarum sufficit ad acquirendum jus patronatus Ecclesie: Videtur dicendum, quod non: quia fundatio, constructio, & dotatio debent copulativè intervenire, vel per vnam personam, vel per plures ad hoc, ut jus patronatus inesse deducatur, & acquiratur, secundum Abb. qui ita declarat consil. 106. incipit, prius juxta ordinem, colum. 1. in fin. volum. 2. per gloss. in cap. quicunque 2. quast. 7. ubi, quod si quis modicam dotem conferat Ecclesie, non est patronus: ergo minus erit, si nullam dotem conferat: sed solum fundet, vel construat, & idem Abb. in cap. audientiam 1. 3. notabil. de Eccles. edificand. contrarium tenet Cardin. consil. 122. & contrarium sentit Abb. consil. 59. incipit, quidam D. Jacob. colum. 1. possunt hæc concordari, secundum Rochum in tract. de jur. patronat. ebart. 1. col. 2. quod scilicet anuum ex istis sufficit, altero scilicet supplet, ita quod si unus fundat, alter construat, & alius dotet, omnes erunt patroni. Adde Abb. in cap. cum Ecclesia, colum. penult. de elect. & cap. pia mentis, & cap. placuit, & ibi Abb. 16. quast. 7. Bald. novell. in tractat. de dote, in princ. colum. 1. & si Ecclesia esset jam constructa ex dotacione, acquireret quis jus patronatus, ut tradit idem Rochus in dict. tractat. super verbo,

La vna, por el suelo, (4) que da a la Eglefia, en que la fazen. La segunda, por

Et dotavit, colum. 1. an autem ex consuetudine, vel prescriptione acquiri possit jus patronatus? Videas per Abb. in cap. querelam, de elect. colum. 1. & Alexan. consil. 71. 4. volum. per Francisc. Balb. in tract. prescription. chart. 46. colum. 5. vers. 9. quaro, & chart. 47. & Paul. à Citadin. in suo tract. juris patronat. in 5. causa acquirendi jus patronatus, vers. 1. quaro, in 3. part. tractat. vide omnino, & an assensu unius patroni, alius qui non erat, efficiatur patronus? Dic, quod non: quia non potest unus patronus augere numerum patronorum taliter consentiendo: quia tractatur de præjudicio Ecclesie, quod pluribus patronis subjiciatur, ut tradit Dominicus in cap. 1. de reb. Eccles. non alienan. lib. 6. in §. laici, in princ. & tradit etiam Decius consil. 149. incipit, in causa juris patronat. colum. 3. an vero ex reparatione, vel reedificatione Ecclesie acquiratur jus patronatus? Gloss. in cap. 3. eod. tit. distinguit, aut Ecclesia fuit funditus destructa, & tunc reficiens efficitur patronus, aut non fuit funditus destructa: & tunc non, & gloss. illa communiter approbatur ibi, & videas per Rochum in tract. de jure patronat. in verb. construxit, quæst. 8. potest etiam hoc jus competere ex speciali privilegio Papæ, de quo vide Paulum à Citadinis in dict. 3. part. sui tractat. vers. sic, pro 6. causa.

(4) Por el suelo. Adde cap. Abbatem 18. quæst. 2. cap. nobis, de jure patronat. & probat ista lex, quod licet quis non fundet Ecclesiam: sed assignet domum, vel solarium pro ea, acquirat jus patronatus, vide Archid. in cap. nemo, de consec. dist. 1. & Paulus à Citadin. in suo tract. juris patronat. chart. 7. vers. 30. quaro, Roch. in part. Ecclesie fundavit, vers. 9. quaro, & requiritur, quod assignatio fundi fiat de consensu Episcopi ad acquisitionem juris patronatus, secundum Joan. Andr. in cap. nobis, eod. tit. colum. 2. vide in materia Roch. in dict. part. Ecclesiam fundavit, ubi ponit duodecim questiones super isto verbo, & in quantum in questione duodecima concludit, quod super fundo subiecto fideicommissio, non potest construi Ecclesia, allegans Bartol. in leg. si locus, in fin. ff. de relig. & sumpt. funer. Adde, que notat Bald. in rubric. ff. de rerum divisione. colum. 1. ubi tradit, requiri consensum domini in fundo feudali, & in prædiis tributariis requiri consensum ejus, cui est tributarius fundus: potest tamen fieri secundum eum in fundo, etiam alii specialiter obligato, si ex aliis bonis possit creditor satisfieri: & ibidem, quod si pater mandavit in testamento Hospitali fieri in domibus suis, & filius velit illas domos eligere pro sua legitima, non auditur filius: quia pater potest eligere unam rem: de qua testari potest, si filius in cæteris bonis relictis potest habere legitimam: adde etiam in ista materia bonam gloss. in cap. secundum canonicam 23. quæst. 8. ubi, quid si Ecclesia fundetur in prædio tributario, an Ecclesia debeat solvere tributum? Et concludit, distinguendo inter fundatorem bonæ, vel male fidei: nam si bonæ fidei de illis locis, que sunt extra atrium. Imperator habebit tributum: non autem de loco ubi est Ecclesia, sed per hoc fiet patronus. Si vero male fidei, ad estimationem est compellendus, vide ibi Archid. qui sine fit bonæ, five male fidei, vult semper teneri ad estimationem, cum non conveniat ad Ecclesiam lucrum querere de alieno. Quid autem, si Ecclesia parochialis in fundo suo aliam construat, cui competat potestas providendi illam Ecclesiam, vide gloss. notabil. in cap. eam te, de atate, & qualitate, & Abb. in cap. 3. de Ecclesie edificand.

(5) Porque la fazen. Adde cap. monasterium 16. quæst. 7. & gloss. ead. causa, & quæst. cap. pie mentis, & intellige, ut dixi supra in gloss. 3. interveniente etiam dotatione ab eo, vel ab alio, an autem consensum in

que la fazen. (5) La tercera, por heredamiento que le da, a que dizen Dote, (6) onde bivan

Ecclesia Capellam, teneatur eam dotare? Joan. de Anani. consil. 23. & ibi, in addit. Ludovici Bolonius, dicunt, quod non ex multis fundamentis, que ibi videbis: contrarium tenet Abb. in dict. cap. ad audientiam 1. 3. notab. de Ecclesie edificand. & consil. 89. 2. vol. & istam partem amplectitur Roch. in tract. juris patronat. in verb. construxit, in 4. quæst. ubi limitat, nisi quis ad ornatum Ecclesie ipsam Capellam, vel Altare quispiam construxisset, secundum Abb. consil. 106. 2. volum. Quid autem, si quis cepit edificare Ecclesiam, & pœnituit? Et relicto edificio, alius perfectit, quis istorum erit Patronus? Istam questionem movet Paul. à Citadin. in suo tract. juris patronat. chart. 5. colum. 1. vers. 14. quaro, & concludit, quod acquiratur secundum, & non primo, ibi poteris videre per eum: in contrarium tamen facit, quia licet gloss. in cap. quicumque 16. quæst. 7. dicat, quod si quis modicum contulit pro dote Ecclesie, non efficitur patronus: tamen dictum illius gloss. procedit, quando alii etiam non dotarent: nam si alii dotarent, & ex datis per omnes dos esset sufficiens, omnes erunt patroni, ut est gloss. in sum. 63. distincti. notant Doctor. & signanter Abb. in rub. de jure patronat. ubi idem dicit consimili ratione dicendum in pluribus constructibus. Unde forte esset dicendum, quod dictum Pauli debeat limitari, quando alii non perfecterunt cum eo Ecclesie constructionem: sed ut Paul. dicit: pœnituit eum, & reliquit edificium, habens pro derelicto: secus, si non ita reliquisset. Sed forte, quia amplius tunc non potuit facere, & successerunt, qui fecerunt: nam tunc videtur, quod omnes essent Patroni. Alias questiones in ista materia, vid. per Roch. & Paul. in dictis tractatibus. & an in monasterio religioforum possit acquiri jus patronatus, ipsis invitis? Videas per Roch. in dict. suo tract. in verb. in Ecclesia, quæst. 5. & an in monasterio, in quo fit Capella juris patronatus, possit præsentari clericus secularis? Videas per Abb. consil. 59. incipit, quidam Jacob. & Rochum in verb. honorificum, quæst. 4. & quid si Ecclesia sit fundata de pecunia symoniaci: an Ecclesia sit demolienda? & quid de patronatu talis Ecclesie? Videas gloss. notabilem, in cap. non est putanda 1. quæst. 1. & ad dictam gloss. videas Roch. in tractat. de jure patronat. chart. 23. colum. 4. & Paulus à Citadin. in 3. part. sui tract. quæst. 33. 24. 25. 26. & 27. ubi late distinguit inter bona male quæsitæ, quorum dominium transfertur: neque competit repetitio: & inter illa quorum dominium non transfertur: & competit repetitio, videas ibi per eum, & an disponens, & relinquens aliquam Ecclesiam de suis bonis fieri, possit apponere conditionem: quod talis ibi sit Rector? Vide Bart. quod sic, in leg. si quis ob hoc, ff. de pollicita, & videas, que notat gloss. in cap. 2. 10. quæst. 1.

(6) Dote. Adde cap. filius 16. quæst. 7. & cap. quicumque, & quod habetur 63. distincti. in sum. & procedit etiam, si Ecclesia doteatur post ejus consecrationem, secundum Innocent. in rubric. istius tituli: licet gloss. voluit contrarium in cap. pie mentis 16. quæst. 7. opinio Innocentii communiter approbatur cum moderamine, de quo per Joan. Andr. in cap. 1. eod. tit. scilicet, dummodo id fiat de consensu Episcopi: & dummodo ab eo, qui construi, vel consecrari fecit Ecclesiam, dos haberi non possit, tradit Rochus super tractat. juris patronat. in verb. & dotavit, colum. 1. vers. 2. quaro, ubi & videas quæst. 3. Quid si dos Ecclesie esset depauperata: non tamen in totum premissa, & adde Bartol. in autent. ut nullus fabric. orat. dom. collat. 5. ubi etiam Bart. remissive tradit, an possit dorans apponere conditionem in dotatione, quod ad Episcopum non spectat ordinatio Ecclesie: & concluditur, quod non, in tra-

uan los Clerigos que la siruieren, e de que puedan cumplir las otras cosas, segund dize en el titulo (7) que habla, De como deuen fazer las Eglefias. Otrofi pertenescen al Patron tres cosas (8) de su derecho, por razon del Patronadgo. La vna, es honrra. La otra, es pro, que deue auer ende. La tercera, cuydado, e trabajo que deue auer. E quando la Eglefia vacare, deue presentar (9) Clerigo para ella. E esto se entiende, si non fuere Eglefia Cathedral, o Conuentual, (10) ca en estas atales el Cabildo, o el Conuento, ha de elegir su Perlado, e despues desto hanle de presentar la elecion fecha al Patron, que le plega, e la otorgue. (11) Pero si el Patron quando quisiere fazer Eglefia que sea Collegiada, que quiere tanto dezir, como Conuentual, dixere que quiere este derecho auer en ella, que pueda el solo elegir el Perlado, o con los otros Clerigos, que y fuessen e lo ouieren de elegir:

si el Papa gelo otorgare (12) bien lo puede auer, e de otra guisa non. E esso mismo seria, si el Papa diese ende priuilegio, que pudiesse esto fazer, maguer non fuesse Patron. Mas si costumbre fuessse que el Patron estouiesse delante, quando la elecion fiziesen los Clerigos, o que le rogassen que uniesse y, bien puede ser y (13) maguer non lo mandasse el Apostolico. Aun honrra ha en otra cosa, que quando viniere a la Eglefia, que le deuen poner encima de la Procession, (14) quando la fizieren, assi como Mayoral, e aya en la Eglefia logar mas honrrado que los otros, para seer. (15)

LEY II.

En que cosas se puede el Patron aprouechar, en la Eglefia onde es Patron.

A Premiado seyendo algun Patron de pobreza, assi que non ouiesse de que biviir, (1) deuenle dar los Clerigos de las rentas de la

tradit Paul. à Citadin. in dict. suo tractat. 3. part. in causa 2. acquirendi jus patronat. vers. 9. quaro, cui adde Rochum in dict. suo tractat. in verb. pro eo, quod de diocesani consensu, vers. 12. quaro, ubi late de ista materia, & videas text. cum gloss. in cap. si quidam 10. quæst. 1. & Decium consil. 131. & plures questiones in ista materia, videbis in dictis tractatibus, quas hic transcribere haud oportet pretium, ne necessarium fore arbitrari sumus, & ad id, quod Rochus tradit, quæst. 6. quod ex donatione, vel relicto facto Ecclesie, quis non acquirat jus patronatus, & quod volentes dotare sint cauti, ut dicant, quod pro dote talia bona largiuntur, ex dictis Abb. in cap. quoniam, super gloss. 1. eod. tit. & eisdem Abb. consil. 59. quidam dominus Jacob. 2. volum. nisi talis donatio fiat à constructore Ecclesie, vel alius concessurus videatur, quod si pro dote Ecclesie, adde Bal. novell. in tractat. de dote, in princ. col. 5. ubi & vult, quod si Ecclesia esset pauper, & in dotata, legans familia tali Ecclesie, præsumitur, quod facit causa dotis constituendæ: quia ita fuerit subiecta materia per id, quod habetur in leg. quod autem, ff. de jure dotium, & ex ista l. Partitur, videtur probari, quod ad acquirendum jus patronatus sufficit constructio, fundatio, vel donatio Ecclesie: si fiat de consensu Episcopi absque eo, quod construens, fundans, vel dotans sibi releret jus patronatus expressè, & quod & videatur de mente gloss. in dict. cap. pie mentis 16. quæst. 7. & vult Hostiens. in sum. eod. tit. §. ex quibus, licet Paul. à Citadin. in dict. suo tractat. in dict. 3. part. in 2. causa, vers. 5. quaro, nititur fundare contrarium, videas ibi per eum.

(7) En el titulo. Vide in leg. 2. tit. 10. sup. ead. Partit.

(8) Tres cosas. Adde gloss. in dict. cap. pie mentis.

(9) Presentar. Vide in cap. decernimus 16. quæst. 7. & de jur. patronat. per totum, præsertim in cap. illud, & cap. ex insinuatione, circa istam præsentationem tractantur multe questiones notabiles per Roch. in suo tractat. de jur. patronat. in verb. honorificum, & dixit gloss. in cap. hortatur, 71. dist. quod si in diocesi est idoneus, non præsentabit extraneum, sed text. ibi vult, quod si suscipiatur ab Episcopo cum litteris commendatitiis extraneus poterit presentari, & institui, vide infra eodem leg. 13. & an præsentet clericum diaconum subdiaconum Ecclesie, vide gloss. in cap. principali, 63. dist. Roch. ubi supra chart. 5. colum. 4. & potest presentare absentem, si est notus, vid. Abb. in cap. ea noscitur, de bis, que sunt à prælat. sine consensu capituli.

(10) Cathedral, o conuentual. Concordat cum cap. nobis fuit, eod. tit. & vide, que dixi in lib. 18. tit. 5. supra ead. partit. ad præbendas vero Canonicorum, & alio-

rum citra prælatum habet patronus præsentationem, etiam in Ecclesia collegiata, ut tradit notabiliter Abb. post alios in dict. cap. nobis, & in cap. penult. eod. tit. & adde gloss. in cap. principali, 63. distincti.

(11) La otorgue. Et licet dissentiat, non irritatur. Etio, ut in cap. cum terra, & in cap. cum inter uniuersitas, & cap. quod sicut, de elect. Hostiens. in sum. de jure patronat. §. quid competat, & vide, que dixi in dict. leg. 13.

(12) Si el Papa gelo otorgare. Adde cap. binc etiam 16. quæst. 1. & gloss. in dict. cap. nobis fuit, eod. tit.

(13) Bien puede ser y. Valet ergo consuetudo, quod patronus laicus interponat partes suas in electionis tractatu: non quod ipse eligat, neque vox sua præstet suffragium electioni, ut hic, & idem vult. Innoc. Joan. Andr. & Abb. in dict. cap. nobis, & si patronus esset clericus, valeret consuetudo, ut ipse etiam vocem haberet, secundum Hostiens. ubi supra cap. Eleuterius 18. quæst. 2. cap. cum Ecclesia futrina, de caus. poss. & propr.

(14) De la procession. Concordat dict. cap. nobis fuit, in fine, & cap. pie mentis, cum cap. sequenti 16. quæst. 7. an autem debeat patrono honor, ut non possit vocari in jus sine venia, Joann. Fabri. in §. in eum, in princ. Insist. de action. dicit, quod non reperitur jure cautum, quod talis honor ei debeat, & sequuntur Alexan. & Jason. in leg. generaliter, ff. de in jus vocando.

(15) Para seer. Ex Gofred. in sum. eod. tit. sumptum est, ubi dicit, hunc honorem selsionis multum curare Italos: & bene, quia honor est maximum bonorum exteriorum, & virtuti soli debetur, debet ergo patronus tenere primum locum in processione, vel in Ecclesia, vel inter alios laicos: secundum quod declarat hic, & tenet Hostiens. & Joan. Andr. in dict. cap. nobis.

LEX II.

Si prtronus labore inopia, & reditus Ecclesie sufficient omnibus moderatè, tam in clericis, quam patrono, providetur ei egentis, & largius quam aliis pauperibus. Item consequitur patronus, licet dives sit, id quod in fundatione conuenit, ut haberet. Hoc dicit.

(1) De que biviir. Sequitur dict. gloss. in cap. quicumque 16. quæst. 7. & intelligit Paul. à Citadin. in suo tractat. juris patronat. quod non requiratur summa inopia: sed satis esse, quod tendat magnam paupertatem, facit in c. 1. §. sanè, de stat. regul. lib. 6. & ibi gloss. ubi dicit venire ad inopiam, quando non potest commodè sustentari, ut nobilis, qui non potest vivere sine centum florènis, licet cum viginti possit vivere cum penuria.

la Egleſia, onde es Patron, de que biva, (2) ſi fueſſen y tantas, que puedan cumplir a todos meſuradamente. Ca como quier que la Egleſia deua ayudar a todos los pobres, mas tenuta es de lo fazer a eſte, (3) e mas abundantamente que a otros, E eſte es vn provecho que deue ende auer. E ſin eſte ha aun otro, que puede auer cada año algunas rentas ſeñaladas de aquella Egleſia, maguer non ſea pobre, ſi quando encomençare la Egleſia a fazer, puſiere con el Obiſpo, (4) quanta renta deue ende leuar.

LEY III.

Que los Patronos deuen auer cuydado e ſofrir trabajo, para amparar e guardar las Egleſias, e ſus cosas.

Cuydado deue auer el Patron, en guardar ſu Egleſia, e ſofrir trabajo por ella, quando menester fuere. Ca ſi alguno quiere fazer en ella, o en ſus cosas daño, o menoscabo, el la deue amparar. (1) Otroſi, ſabiendo (2) que los Clerigos de la Egleſia hacen daño en las heredades della, o en los libros, o en las veſtimentas, o en las otras cosas, deuenles amonestar, que lo non fagan: e ſi non lo quifieren dexar de fazer por el, deuelo fazer ſaber al Obiſpo, o a ſu Vicario, que los caſtigue, que non menoscaben las cosas de la Egleſia. Mas ſi el Obiſpo quiere fazer, o fizieſſe algun menoscabo en ella, el Patron lo deue dezir al Arçobispo, que non ſe lo conſienta: e ſi el Arçobispo quiere fazer alguna deſtaſ cosas, deuelo dezir al Papa, que lo faga caſtigar, que lo non faga; pues que otro mayor Perlado non ha, que lo pueda fazer emendar. E maguer el Patron pueda eſto fazer, non deuen el, nin ſus herederos tomar, nin enajenar

(2) De que biva. Concordat cum cap. quicunque 16. quæſt. 7. & cap. nobis fuit, eod. tit. ubi vide Joan. And. & aliquas queſtiones, in materia ponit Roch. in diſt. ſuo tractat. ſuper verb. & utile, ubi poteris videre, ponit etiam Paul. à Citadin. in ſuo tractat. in 6. part. artic. 4. ubi vide.

(3) A eſte. Adde gloſſ. in cap. quicunque 16. quæſt. 7. & quod dicit gloſſ. pen. in cap. cum dilectus, de jur. patr.

(4) Puſiere con el Obiſpo. Concordat cap. preterea 2. eod. tit. & adde cap. quanto, & ibi Abb. 1. notabil. de cenſu. & quod notat gloſſ. in cap. generali, in verb. fundatione, de election. lib. 6. & vide, quod ad limitationem dicit Abb. in cap. 1. de cenſu.

LEY III.

Si clerici res Eccleſie minus bene adminiſtrent, patronus debet hoc Epifcopo dicere: & eo poſt ponente corrigere, conuenerat majori: & ſi patronus res Eccleſie male tractet, debet ſi laicus eſt excommunicari, ſi clericus utque ad ſatisfactionem ab officio, & beneficio ſuſpendi: & ſi perierit, deponi. Hoc dicit.

(1) Amparar. Concordat cum cap. filii 16. quæſt. 7. cap. preterea, de jur. patron. vide gloſſ. in cap. conſtitutum 16. quæſt. 1. & iſtud eſt onus, vid. per Roch. in diſt. ſuo tractat. in part. onerofum, vide ibi per eum ponentem aliqua notabilia dicta, & per Paul. à Citadin. in ſuo tractat. 6. part. artic. 5. & ibi, quod iſtam deſenſionem debet ſubire patronus expenſis Eccleſie, & non tene-

ninguna coſa de la Egleſia, nin fazer engaño ninguno en ella: e ſi lo fizieſſe, deuenle fazer aſfrenta, falta que lo torne: e ſi non lo quiere tornar, deuenlo deſcomulgar por ello; e eſto ſe entiende ſeyendo el Patron lego: mas ſi fueſſe Clerigo, deuenlo vedar de officio, e de Beneficio, falta que enmiende: e aun ſi por eſto non le quiere enmendar, deue ſer de- pueſto (3) por ello.

LEY IIII.

Que los Patronos non deuen tomar ninguna coſa de la Egleſia.

Cathedral Egleſia, o Conuential, faziendo alguno, gana el derecho del Patronado (1) en ella, e deue ende en ella auer honrra, e pro, e cuydado de la guardar, tambien como de las otras Egleſias menores que ſon Parrochiales; ſegund dize en la quarta ley ante deſta: e ninguno non deue tomar della otra coſa, fueras aquello que es otorgado por derecho de Santa Egleſia: onde ſi algunos legos, por razon que ſon Patronos, quieren tomar los diezmos, (2) e las ofrendas del pan, e del vino, o de las otras cosas que ofreſcen a las Egleſias; defendio Santa Egleſia, que non lo fizieſſen: e non fizo eſto ſin razon. Ca ſi en la vieja Ley (3) ninguno del pueblo non era oſado de tomar, nin de comer los panes que ofreſcien en el Templo, fueras los Sacerdotes; quanto menos deuen atreuerſe los Chriſtianos, de los tomar, nin de comerlos, nin de darlos, nin de venderlos a otro. Ca eſtas ofrendas, non las deue otro tomar, ſi non los Clerigos, que ſiruen las Egleſias, e dan los Sacramentos a los pueblos, e ruegan a Dios por ellos; e por ende manda Santa Egleſia, (4) que ſi algun Chriſtiano fizieſſe tal coſa, e non lo quieſſe enmendar, que fueſſe deſcomulgado, e aparta-

tur propriis expenſis, allegat cap. cum ex officio in fine, de preſcrip. & ibidem, quod non tenebatur ad reſecutionem Eccleſie: niſi pro eo, quod reciperet ab Eccleſia, & nota, quod conſenſus patroni non requiritur de neceſſitate in alienatione rerum Eccleſie, ſecundum Innoc. & Abb. in cap. unico, ut Eccleſ. bene. poteſt tamen contradicere: ubi ſine juſta cauſa fieret alienatio, diſt. cap. filii 16. quæſt. 7. unde utile eſt habere conſenſum patronorum ad litigia euitanda, & vide per Decium ubi hoc limitat conſil. 174. incipit, & pro tenui facultate mea, ad fin.

(2) Otroſi, ſabiendo. Sumpta eſt hæc l. à cap. filii, vel nepotibus 16. quæſt. 7.

(3) Depueſto. Adde gloſſ. & ibi Archid. in diſt. cap. filii, in gloſſ. ſin.

LEY IIII.

Non debet patronus uſurpare decimas, & oblationes Eccleſie, quas etiam in veteri lege non licebat accipere, niſi ſacerdotibus: ſi ergo contrafecerit, excommunicabitur. Hoc dicit.

(1) Del patronado. Adde cap. nobis fuit, de jur. patr.

(2) Los diezmos. Adde cap. 1. 16. quæſt. 7. & cap. ſin. 16. quæſt. 1. & cap. preterea 2. iſto tit.

(3) Vieja ley. Vide 1. Regum cap. 21. v. 4. & in cap. hanc conſuetudinem 10. quæſt. 1.

(4) Santa Egleſia. Vide cap. quia ſacerdotes, & cap. ſanctorum, & cap. hanc conſuetud. 10. quæſt. 1. & in iuribus, de quibus ſupra.

tado de la Chriſtidad, falta que lo enmendasse.

LEY V.

Que Obiſpos non deuen poner Clerigos, que ſean Patronos, a menos de gelos preſentat a ellos.

VAcando alguna Egleſia, por qualquier razon que ſea, en que ouieſſen algunos derechos de Patronado, non deue el Obiſpo, nin otro Perlado poner Clerigo en ella, a menos de gelo preſentar (1) los Patronos: e ſi lo fizieren, non deue auer la Egleſia (2) aquel Clerigo: ante el miſmo que lo puſo, lo deue toller por ſu vergüença, e poner en ella

el que preſentaren los Patronos, ſeyendo tal que lo merezca: e quando aſi non lo quieſſen fazer, deuenlo querellar los Patronos al otro Perlado, que fueſſe ſu Mayoral: e eſte ſu Mayoral deue toller el que puſo el Obiſpo, o el otro Perlado, e poner el que preſentaren los Patronos. Pero ſi al Obiſpo non quieſſen recebir el Clerigo, que preſentaffen los Patronos para la Egleſia, moſtrando que non era digno, (3) nin la mereſe auer, deuelo prouar; (4) e li lo prouare, non deue y ſer recebido aquel que los Patronos preſentaron, mas deueſe preſentar otro, (5) que lo merezca,

LEX VI.

Vacante Eccleſia, tenetur Epifcopus clericum à patrono preſentatum inſtituere, & non providebit ipſe abſque preſentatione patroni: & ſi preſentatus non ſit idoneus, inſtituatur alius, quem ipſe patronus preſentabit. Et ſi Epifcopus preſentatum idoneum non inſtituere, ſuperior prelatuſ hoc faciat, & probatio non idoneitatis, incumbit Epifcopo: item patrono licet competat preſentatio, non tamen inſtitutio: & ſi de facto inſtituat, nihil agit, poteſt tamen nihilominus preſentare. Hoc dicit.

(1) Preſentar. Concord. cum cap. decernimus 16. quæſt. 7. & de jur. patronat. per totum.

(2) Non deue auer la Egleſia. Et regulariter inſtitutio facta ſine preſentatione patroni eſt ipſo jure nulla, per text. in diſt. cap. decernimus, tenet Abb. in cap. illud, & in cap. ex inſuſtione iſto eod. tit. & in cap. cum Beate, de re jud. ubi late Felin. & intelligit, quod ſi nulla inſtitutio inſtante patrono, vel eo agente de contemptu, ſecundum Abb. & Felin. ubi ſupra, & iſtam regulam limitat ſex modis Felin. in diſt. cap. cum Bartol. & Roch. addit alios tres, in diſt. ſuo tractat. in verb. honorificum, colum. 1. vide per eos.

(3) Digno. Si enim non preſentetur idoneus, non debet inſtitui per Epifcopum, ut in diſt. cap. decernimus, & in cap. cum vos, de offic. ordin. & an cum Epifcopo repellit preſentatum, debeat cauſam aſſignare, Lucas de Pen. in leg. 1. C. de his, qui non implet. ſiſpen. lib. 10. dicit, quod ſic, vide gloſſ. in cap. Paſſoralis, de jure patron. & idem decidit in iſta l. & bene nota, quod ſi Epifcopus timeat, quod patroni non preſentent utiliore Eccleſie propter preces aliorum, vel dilectionem carnalem, poteſt eos conſtringere juramento, ut preſentent magis idoneum, & utilem, Abb. in cap. conſtitutus, de appel. 1. nota, quod autem ſi patronus preſentat duos ſucceſſive, quorum alter eſt idoneior: an Epifcopus poſſit inſtituere alium, quod eſt idoneus, & relinquere idoneiorem? Queſtio eſt diſputabilis, in qua Hoſtienſ. Joan. Andr. Anton. & Cardin. in cap. cum autem, de jur. patron. tenent, quod ſic: quia non eſt conſiderandus exceſſus idoneitatis: & ſufficit, quod uterque ſit idoneus, & dicit Specul. tit. de jur. patron. circa fin. ſufficere, quod preſentatus non ſit malus, & adde gloſſ. in cap. 3. in verb. majoribus, de jur. patron. & tenent etiam alii relati à Roch. in diſt. ſuo tractat. in verb. honorificum, quæſt. 15. qui & reſert tenentes contrariam opinionem, videlicet Abb. in diſt. cap. cum autem, & per text. in diſt. cap. 3. & cap. ſi forte 63. diſt. & Cardin. & Joan. de Imol. in Clement. plures, de jure patronat. & in hac reſerit Roch. complura computans, videas ibi per eum, & hoc ſatis placet, & facit pro hoc, quod notat Abb. poſt gloſſ. in cap. conſtitutus 2. de ap. pel. quod in foro conſcientie eligentes peccant, quando non eligunt idoneiorem, dato, quod idoneum eligant: quis autem dicatur dignus, & idoneus, vide per Abb. in cap. Paſſoralis, eod. tit. ubi dicit, quod qui eſt

bonæ ſamæ, & qui ſcit legere, & cantare competenter, & adde, que dixi ſupra ead. Partit. tit. 5. leg. 37. text. notabil. & que ibi habetur in cap. cum in cunctis: per totum, de elect. Abb. in cap. gravuſ, colum. penult. de prebend. per Felin. in cap. 2. de reſcrip. & in cap. querelam, de jure jur. an autem poſſit religioſus preſentari, interveniente licentia prelati? Communiter tenetur, quod ſic, quando eſt ad curam animarum, ſecundum Abb. in cap. quod Dei timorem, de ſtat. monach. Cardin. Alex. in cap. preſcis, 55. diſt. Roch. in diſt. ſuo tractat. in verb. honorificum, quæſt. 4. item preſentari poteſt conſanguineus, vel filius patroni, gloſſ. in cap. quia clerici, eod. tit. ubi Abb. dicit communiter ita teneri, quando eſt idoneus, tradit Roch. in diſt. 4. quæſt. item preſentari poteſt, qui habet aliud beneficium etiam curatum, vel dignitatem: vacaret tamen tunc primum, juxta cap. de nullis, de prebend. ſecundum Cardin. in Clement. 1. de offic. ordin. quæſt. 15. & Roch. ubi ſupra, an autem de neceſſitate preſentatus debeat eſſe ſacerdos, videas per Roch. in diſt. 4. quæſt. diſtinguentem an in fundatione dictum ſit, quod preſentetur unus præbyter, vel non, videas ibi per eum, & adde Decium conſil. 129. valet etiam diſpoſitio, quod ſemper preſentetur unus de domo ſua, vel genere, ſecundum Dominicum in cap. cum in Eccleſia, uſim. notab. de prebend. lib. 6. per illum text.

(4) Deue lo probar. Sequitur dict. gloſſ. in cap. monasterium 16. quæſt. 7. & gloſſ. in cap. Paſſoralis, de jure patronat.

(5) Otro. Vult liſta, quod dato, quod patronus preſentet indignum, non privetur pro ea vice poteſtate preſentandi alium, contra quod videtur text. in authent. de ſanctiſſimis Epifcopis, §. ſi quis oratorii domum, collat. 9. qui text. fecit in hoc magnam difficultatem inter Doctores juris canonici, & civilis: nam gloſſ. in cap. cum vos, de offic. ordin. loquens in patrono laico, tenet, quod non privetur: & ſi ſcienter preſentaverint indignum, ſecus tamen ſit in patrono Eccleſiaſtico, & ad diſt. §. ſi quis oratorii domum, reſpondet, quod non procedat de jure Canonico: quia in hoc ſtandum eſt canonico, non legi, & opinionem illius gloſſ. tenet Archid. in cap. 1. de prebend. lib. 6. Joan. And. in diſt. cap. cum vos, concludit, quod ſi patronus laicus ſcienter preſentat indignum, & perſiſtit in illa preſentatione per quatuor meſes à jure ſibi præfixos ad preſentandum, ex tunc poterit Epifcopus providere de alio, & cum paria ſunt nullam preſentare, vel minus idoneum: & ſicut Epifcopus poteſt providere elapſo quadrimeſtri nemine preſentato, ut in cap. unico, de jur. patron. lib. 6. ita ſi ſit preſentatus indignus: ſi tamen tempus præfixum patrono non eſt elapſum, poterit alium preſentare, licet preſentaverint indignum, & ad diſt. §. ſi quis oratorii domum, reſpondet Joan. Andr. quod non probat, quod Epifcopus poteſt alium inſtituere preſentato indigno: ſed ſolum dicit, quod indigno preſentato Epifcopus procuret, ut inſtituatur idoneus: quod poteſt intelligi ſolicitando, ſi patronum: & cum opin. Joan. Andr.

e estonce deuelo rescibir el Obispo; e si el Obispo, non lo pudiere, o non lo quisiere prouar, tenuto es de rescibir aquel que presentaron primeramente. Mas si por auentura el Obispo non quisiere ninguna destas cosas fazer, puede querellar (6) del a su Mayoral; e deuele mandar que prueue lo que dixo, o que resciba el Clerigo, que le presentaron los Patronos. Otrouo los Patronos non pueden dar la Eglefia, nin poner Clerigo en ella por su poder, (7) mas deuenle presentar tan solamente: onde si pusieren Clerigo en alguna Eglefia, e despues presentaren otro para ella, el que fuere presentado la deue auer, e non aquel a quien la dieron primeramente. Ca por la donacion de los Patronos, non gana derecho ninguno en ella: esto es, porque la cosa que alguno da, e non a derecho de la dar, tanto vale como si la non diese. (8)

Andr. transit Anton. in *dist. cap. cum vos*, contrariam opin. tenet Innoc. quod patronus etiam laicus scienter presentans indignum, priuatur pro ea vice, tenet ibi Abb. referens decisionem Rotæ, & opinionem Abb. tenet Paul. a Citadin. in *dist. suo tractat. jur. patron. 6. Partit. artic. 2. versic. 10. quæro*, Roch. in *dist. verb. honorificum, quæst. 4.* qui allegat alios tenentes istam partem, dicit istam videri communiorem opinionem: & si vis tenere hoc, poteris respondere ad legem istam Partitaram, quod intelligatur, quando ignoranter elegit indignum, veluti quia de eo non habuit plenam notitiam, vel fuit deceptus suadone dicentium sibi illum esse idoneum: quod tamen est diuinare. Item, quia in dubio presentans, presumitur, quod sciverint conditionem presentati, secundum Innoc. in *cap. cum terra, de elect. facit in leg. si patron. in fin. ff. de consir. tutor. & quia, ut dicit Joan. Andr. in cap. bone 2. colum. 2. de postul. prelat. qui consentit in personam, de qua non habet plenam notitiam, non saluat conscientiam per illum text. ubi etiam Abb. in 12. notab. tu cogita, quia forte l. ista, cuius conditores viderunt istam varietatem text. in *dist. §. si quis oratorii domum. & gloss. in c. cum vos*, voluit approbare opinionem illius gloss. quæ forte ista est communior, sicut, & alia.*

(6) Querellar. Adde gloss. 1. in *cap. Pastoralis, eod. tit.* & ibi Abb. & in *cap. cum Bertol. de re jud. & cap. de eternimus 16. quæst. 7.*

(7) Por su poder. Concordat *dist. cap. cum laici, & cap. consuluat, eod. tit. & cap. fin.*

(8) Como si non diese. Adde *cap. quod autem, in fin. eodem titulo.*

L E X VI.

Patronus laicus potest variare uno presentato, alium presentando. Episcopus vero instituet ex illis, quem elegerit, dum tamen sit idoneus, & si instituat secundus, non competit actio aliqua primo contra Episcopum, vel patronum: licet enim patrono laico variare, ita quod non variet in malum. Si tamen Episcopus distulit presentationem primi malitiosè, competit ei actio contra Episcopum, ut ei de alio beneficio provideat, & presentatus a vero patrono agere poterit contra presentatum a non patrono, licet Episcopus eum instituerit: item potest patronus duos, vel tres clericos simul presentare, & Episcopus eliget ex eis unum. Hoc dicit.

(1) Otro. Videt. velle lex ista, quod semel tantum liceat variare in presentando. cum dicit otro, & non otros. Et ita tenet Cald. *consil. 16. incipit, an laicus,*

L E Y VI.

Cómo pueden los Patronos mudar sus voluntades, en que presentaren los Clerigos al Obispo.

Patronos pueden auer las Eglefias, tambien los Clerigos, como legos. Pero departimiento ay entre la presentacion que fazen los vnos, e los otros: ca si el Patron fuesse lego, e presentasse Clerigo para alguna Eglefia, si ante que el Obispo lo rescibiesse, quisiesse el mismo presentar otro, (1) bien lo puede fazer; (2) pero finca en escogencia (3) del Obispo, de dar la Eglefia a qual dellos quisiere, seyendo ome para ello; e si la diere al que fue presentado a postremas, non la puede el primero demandar al que la tiene, nin al Obispo que gela dio, nin otrouo demandar contra el Patron, que le presento primero: ca bien se puede cambiar de vno a otro; fueras ende, si fuesse peor. (4) Pero fincale demanda contra el Obispo, que le de otro Beneficio, en que

sub tit. de iure patron. cuius opinionem etiam tenet Rochus in *dist. verb. honorificum, quæst. 10.* adducens regulam, quod ubi est licita variatio, non permittitur nisi semel: Bald. in *aubent. habitia colum. 6. C. ne fil. pro pat. Alexan. in leg. si ex toto, §. fin. ff. de legat. 1. & alia, quæ ibi videbis: licet dicat, quod contraria opinio: imò, quod liceat variare patrono laico, quoties voluerit, videtur asseri per gloss. juncto text. in *Clement. plures, de iur. patron. & quod hoc voluit Abb. in cap. quanto, de iud. colum. 2. Cardin. in cap. Pastoralis, in fin. de iur. patron. & satis placet opinio Calderin. cum restringenda sit hæc variatio, ut in *Clement. cum illufo, de renuntiat. quia variatio est temeritas quædam, ut dicit Bald. in leg. ius civile, ff. de iust. & iure.***

(2) Bien lo puede fazer. Concordat *cap. quod autem, & cap. cum autem, & cap. Pastoralis, eod. tit.* an autem sit dabilis aliqua cautela, ut patronus laicus non possit variare, Anton. in *cap. illud, eod. tit. & in cap. constitutus, de concess. prebend. dicit quod sic, s. ut inducatur patronus ad donandum exercitium juris patronatus, si ipsam presentacionem, & tradit Roch. in *dist. verb. honorificum, quæst. 8. versic. sed hic suboritur, & quid si promittat, vel iuret patronus, quod non variabit, vide eundem Roch. ubi supra, quæst. 12. & an lite pendente inter presentatos licita sit variatio, ut presentetur tertius, tradit Roch. ibidem quæst. 23. qui dicit magis communem opinionem esse, quod non: quando presentatur alius tertius: secus si varietur presentando unum de presentatis, ut si ego presentavi Petrum, tu Joannem: & ego postea variarem presentando Joannem, quia tunc liceat, vide ibi per eum, & per Paul. a Citadin. in 6. parte sui tract. artic. 3. quæst. 55.**

(3) En escogencia del Obispo. Licet enim permittatur patrono laico variare, procedit accumulando: non totaliter à prima presentacione recedendo, ut declarat Abb. in *dist. cap. quod autem, & cap. cum autem, unde cautus debet esse patronus: ut cum variat, dicat, quod facit presentacionem accumulando, vel saltem faciat eam simpliciter non dicendo, quod recedit à prima presentacione: quia si diceret uulla esset presentatio secunda, secundum Lapum allegat. 78. colum. 4. & tradit Roch. in *dist. verb. honorificum, quæst. 13.* sed an cum illa electio Episcopo detur, ut hic habetur, & in *dist. cap. cum autem, poterit eligere quem voluerit, non attentio, quod alter sit idoneus, vid. quæ dixi supra leg. proxima in gloss. super verb. digno.**

(4) Peor. Nota hoc, & adde *cap. cum autem, eod. tit.*

que bina: porque non lo quiso rescibir, quando le presentaron, e lo alargó, poniendole achaque, que le non rescibiesse, porqué el Patron le mudasse (5) de aquella voluntad, e entre tanto presentasse otro. Mas si el Obispo diese la Eglefia al primero, non ha demanda (6) ninguna del segundo contra el Obispo, nin contra el Clerigo a quien la dieran, nin otrouo contra el Patron que le presento; fueras de vna guisa, si el Obispo ouiesse dado la Eglefia a algun Clerigo, que le presentasse alguno que non era Patron, o a otro que non fuesse presentado de ninguno; ca estonce el que presentasse el que fuesse Patron de verdad, (7) maguer ouiesse despues seydo presentado, puede demandar la Eglefia al primero, e deuegela toller, e darla al segundo. E otrouo, acaesciendo que el Patron presentasse dos, o tres Clerigos en vno, (8) en escogencia es del Obispo, de la dar al uno dellos, a qual touiere por mas guisado.

L E Y VII.

Por que razones non pueden los Clerigos que son Patronos, mudar sus voluntades en presentar Clerigos como los legos.

Presentando Clerigo para alguna Eglefia el Patron que fuesse lego, si quisiere, bien puede cambiar su voluntad, e presentar otro Partida I.

tit. cum dicit æque idoneum: non enim admittitur variatio in malum, leg. nonnunquam, ff. de collat. honor. & an si duo presentati sint æque idonei; sed alter ex eis sit de sanguine fundatoris, an propter hoc Episcopus illum debeat præferre: Tradit late, & pulchre Rochus in *dist. verb. honorificum, quæst. 18.* ubi vult, quod sic: præsertim quando fundator disposuisset cum consensu Episcopi, quod semper presentetur unus de domo, vel de sanguine suo.

(5) Se mudasse. Requiritur ergo ad hoc, ut habeat recursum contra Episcopum, quod Episcopus malitiosè distulit institutionem, & concordat *cap. Pastoralis, eod. tit.* ubi vid. per gloss. & Abb. quando presentatur malitia in Episcopo.

(6) Demanda. Vide in *dist. cap. quod autem, eod. tit. & cap. Pastoralis.*

(7) Patron de verdad. Concordat *cap. cum Bertoldus, de iud.*

(8) Dos o tres clerigos en vno. Quod potest facere, & si sit patronus clericus, ut in *Clement. plures, de iure patron.* licet gloss. ibi in patrono ecclesiastico dicat contrarium, quod non tenetur, ut tradit ibi Cardin. & Joan. de Imol. & Roch. in *dist. verb. honorificum, quæst. 7. in princip. & versic. quarta sub oritur quæstio.*

(9) Por mas guisado. Nota ad eam, quæ dixi supra *ead. leg. 4.* in gloss. super verb. digno, & an clericus dives præferri debeat pauperi in beneficio, communis opinio est, quod quando Ecclesia est pauper, præferri debeat dives, Abb. in *cap. constitutus, in gloss. super verb. potentia, de appe. & ibi Philippus Francus Felin. in c. cum adeo, de rescriptis, fin. colum. & in cap. postulasti, eod. tit. cæteris paribus præferendum dicit pauperem, Roch. in *dist. verb. honorificum, quæst. 19.**

L E X VII.

Capitulum secularè, aut religiosum, vel clericus patronus non possunt variare in presentacione clerici instituendi: item non potest patronus se ipsum presentare: quia inter dantem, & accipientem debet esse

Clerigo, ante que el Obispo resciba el primero, (1) segund dize en la ley ante desta: mas si el Cabildo (2) de alguna Eglefia seglar, o alguna Orden, o otro Clerigo (3) qualquier, touiesse derecho de Patronadgo en alguna Eglefia, non lo puede asì fazer, e delque ouiere presentado un Clerigo, non puede mudar su voluntad, e presentar otro; e si lo fiziesse, non gana derecho ninguno en la Eglefia el segundo, por aquella presentacion, nin valdria, si gela diese, mas el que primero fuesse presentado la deue auer: e porque los Clerigos (4) han de fer mas sabidores en el ordenamiento de las Eglefias, que los legos, e lo han usado, e saben mas quales Clerigos deuen presentar segund derecho; por esso les pusieron por pena, que non pudiesen cambiarse de un Clerigo a otro, como los legos, que non son tan sabidores. E otrouo auiendo el Clerigo derecho del Patronadgo en la Eglefia, non puede presentar a si mismo (5) para ella, porque se mostraria por cobdicioso: ca non deue ninguno ganar logar honrrado por cobdicia, mas por trabajo e mereciendolo; e porque deue auer departimiento, entre el que presenta, e el que fuere presentado. Mas si los Patronos fuesen muchos, e ouiesse y algun Clerigo, bien pueden los otros (6) presentarlo. Otrouo

discretio personalis: & ne ex cupiditate videatur habere beneficium, plures tamen patroni possunt unum ex se ipsis presentare, & pater patronus filium. Hoc dicit.

(1) Reciba el primero. Non ergo post: quia jus jam esset quantum primo presentato, ut in *cap. quid autem, eod. tit. & melius in cap. si tibi absentis, de prebend. lib. 6. cap. decernimus 16. quæst. 7. cap. quærimoniam, de iure patronat.*

(2) Cabildo. Adde *cap. cum autem, in fin. eod. tit.* quando verò clerico, seu personæ ecclesiasticæ competere jus patronatus, ratione patrimonii, idem esset in eo, quod in laico, ut in *cap. cum dilectus, eod. tit. Abb. in dist. cap. cum autem.*

(3) Clerigo. Quid si unus patronus esset clericus, alter laicus: an poterunt variare? Abb. dicit, quod non, in *dist. cap. cum autem, qui allegat Joan. Andr. in reg. in re communi, in Mercuriali, facit leg. si communem, ff. quando ser. amittat, & leg. secundum naturam, ff. de regul. jur. Imò, & si ambo patroni essent laici, & presentarent unum, non posset postea alius variare, & accumulando alium presentare, ut & tradit Roch. in *dist. verb. honorificum, quæst. 14.* allegando Joan. Andr. ubi sup. & Lapum, allegat. 78. & Joan. Andr. in additione ad *Speculat. isto tit.* in additione magna circa principium.*

(4) Clerigos. Ista ratio fuit Cossred. in *summ. & adde aliam, quam ponit gloss. in cap. cum vos, de offic. ordin. & in cap. cum autem, de iur. patronat.*

(5) A si mismo. Adde *cap. per vestras, eod. tit. & in cap. fin. de instit. ubi Abb. post gloss. dicit, quod collator beneficium, qui in alium, ut commissarium suum transfudit potestatem conferendi, quod non potest ipse collator recipere ab eo: secus si transfudisset omnimodam potestatem in alium: quia tunc conferret iure proprio, & adde Abb. in *cap. ex insinuatione, in fin. de iure patronat.**

(6) Los otros. Adde gloss. in *cap. consuluat, eod. tit. & ibi hoc tenent communiter Doctor. & Speculat. eod. tit. in fine.*

bien puede el Patron presentar a su hijo, (7) seyendo tal que merezca auer la Eglefia.

LEY VIII.

En quantas maneras puede passar el derecho del Patronado de un ome a otro.

Passar puede el derecho del Patronado de un ome a otro, en quatro maneras: (1) por heredamiento, o por donadio, o por cambio, o por vendida. Por heredamiento (2) passa a otros, e lo ganau, así como hijos, (3) o nietos, quando heredan bienes de sus padres, o de sus abuelos, o de sus parientes, o de estranos, (4) que heredassen bienes

de algunos. Ca bien así como heredan los otros bienes, así pueden heredar el derecho del Patronado, con ellos. Por donadio (5) passa otrofi el derecho del Patronado, ca bien lo puede dar vn ome a otro, o a Eglefia, o a Monesterio: e para valer tal donacion, deue auer otorgamiento del Obispo (6) de la Eglefia, onde es el Patronado; quier ante que se haga la donacion, o despues (7) que fuere fecha, ca de otra manera, non valdria. Por cambio, o por vendida, puede otrofi passar, non lo cambiando, nin lo vendiendo por si apartadamente, mas de bueltas (8)

(7) A su hijo. Adde in cap. quia clerici, & cap. consulti, eod. tit.

LEY VIII.

Tranfit jus patronatus de una persona ad aliam, ex successione universalis: & ex donacione, si Episcopi consensus accedat, vel sequatur: & permutatione pro alio iure patronatus cum Episcopi consensu. Item etiam ex venditione, vel permutatione non particulariter facta, sed universaliter: nam tunc cum universitate tranfit jus patronatus: de per se verò non potest vendi, nec permutari, quia esset simoniacum. Hoc dicit.

(1) Quatro maneras. Unde versus.

Jura patronatus tranfit facit necesse heres. Res per mutata, donatio, venditioque.

Hofstien. eod. tit. in summ. §. qualiter transferatur, gloss. in cap. pie mentis 16. quast. 7. & gloss. in cap. cum seculum, eod. tit.

(2) Por heredamiento. Adde cap. 1. & 3. eod. tit. & in Clem. plures, eod. tit. ubi declaratur, quod successio fiat in stirpes, & non in capita: unde si duo patroni decedant, unus relinquat decem heredes: alios duos, vel unum tantum: ita potens erit vox illorum duorum, vel unius, sicut aliorum decem: an autem hoc procedat, siue in descendibus hereditibus, siue in collateralibus? Videtur, quod sic, quia eadem est ratio, ut adducit Rochus in dicto suo tract. in verb. ipse, vel is à quo causam habuit, quast. 2. & col. 2. per quem vid. ibi late ad materiam dicti. Clem. plures, & vide infra eod. lege 12.

(3) Hijos. Etiam si sint bastardi, si in hereditate succedant, secundum Bald. in leg. eam quam, C. de fidei commissis, videas late per Roch. in dict. tract. in verb. competenti alicui, quast. 2.

(4) De estranos. Sequitur opinionem communem, de qua per Innoc. in rubric. eod. tit. & per Abb. in cap. cum seculum, eod. tit. gloss. & Doctor. in dict. Clement. plures, an autem valeat ordinatio à fundatore facta, quoad heredes sanguinis tantum transeat? Bald. in leg. 2. C. de in jus vocando, vult, quod sic, sequitur Felin. in tractat. quando lite. à posthum. prejud. patron. Eccles. eod. 2. versic. corrobore, Roch. in dict. verb. ipse vel is, quast. 8. versic. sed hic suboritur, & intellige, ut ipsi dicunt accedente consensu Episcopi: an autem jus patronatus transeat in fideicommissarium, & de aliis questionibus, videas late ibi per eum, & in iure patronatus succedunt heredes, tam maculi, quam femina, in iure patronatus, quia jus patronatus tranfit in illum, in quem tranfit hereditas, ut tradit Ianoc. super rubric. huius tituli, & ceteri sequuntur ibi, & in cap. 1. & in cap. cum seculum, eod. tit. ubi & Doctor. volunt, quod filius si renunciet hereditati paternæ, non retinet jus patronatus Ecclesie: licet non perderet jus patronatus liberorum, leg. filii, ff. de iure patronat. diversum enim

est in iure patronatus Ecclesie, eo quod non tranfit, nisi in eum, in quem hereditas tranfit, ut dixi. Si esset consuetudo, quod primo genitus tantum succederet in iure patronatus, videtur, quod valeret, ex eo, quod dicit Joan. And. in cap. ex infirmatione, eod. tit. dum allegat consuetudinem Angliz: & sufficit, quod hereditatem adiverint, licet adhuc non sint in possessione honorum, secundum Bald. in leg. fin. colum. penult. C. de edict. Dist. Adrian. tollent.

(5) Donadio. Adde cap. ex infirmatione, cum aliis, eod. tit.

(6) Otorgamiento del Obispo. Communis conclusio est distinguens, quod, aut jus patronatus conceditur loco religioso, & potest fieri sine consensu Episcopi. Si vero donetur laico, vel clerico recipienti nomine proprio, tunc requiritur Episcopi consensus, que distinctio fuit Hofstien. eod. tit. in summ. §. qualiter transferatur, tradit Abb. in cap. illud, eod. tit. Doctor. communiter in dict. cap. ex infirmatione, Roch. in dict. tract. in verbo, competenti alicui, verb. ipse, vel is in quo 16. quast. 17. & procedit etiam in donacione iuris patronatus futuri, & nondum creati, secundum Cardin. in cap. cum seculum, eod. tit. quast. 4. Roch. ubi supra, quast. 18. & quid si Episcopus nolit consentire? Abb. dicit in cap. nullus, eod. tit. per illum text. quod possit cogi per superiorem ad consentiendum, quando non subest aliqua causa, quare non debeat consentire, an autem sine consensu Episcopi possit patronus jus suum donare comparatone? Gloss. in cap. ex infirmatione, eod. tit. vult, quod possit: & sequitur ibi Anton. & Jason. in leg. voluntas, C. de fideicommiss. contrarium tamen tenet Cardin. & Joan. Andr. & Hofstien. & Abb. in dict. cap. ex infirmatione, Archid. in cap. nemini 16. quast. 7.

(7) Despues. Adde cap. cura, eod. tit. & tene menti istam legem Partitar. quia decidit magnam controversiam, que super hoc fuit inter Doctores. nam aliqui voluerunt, quod sufficeret consensus postea subsecutus, ut fuit Joan. Andr. in cap. cum seculum, & ibi refert Abb. eod. tit. & Abb. late in disput. sua, incipienti, Augerio, alii vero tenuerunt contrarium, quibus adhaeret Roch. in dict. tract. in verb. pro eo, quod de diceciani consensu, quast. 4.

(8) De bueltas. Adde cap. cum seculum, & cap. ex litteris, eod. tit. leg. in modicis, ff. de acquir. rerum dom. leg. 1. ff. de fund. dona. si quis vendat villam in genere cum iure patronatus: an tunc transeat jus patronatus communis resolutio videtur, quod sic, ut notat Joan. Andr. in cap. unico, eod. tit. lib. 6. Abb. in cap. illud, eod. tit. & in cap. querelam, de symon. Si tamen venderet Villam, dicendo, vendo tibi Villam, & jus patronatus, tunc non transeat: quia tunc videtur principaliter etiam vendi jus patronatus contra cap. de iure, eod. tit. & in hoc se resolvit Roch. in dict. suo tractat. in verb. ipse vel is, quast. 25. videas ibi per eum ponentem alia in hac materia, ubi late discutit per duas col. cui adde Decium idem volentem, consil. 127. incipit, plura du.

con todas las otras cosas, que en algun lugar ouiesse: e esto viene, porque es ayuntado a la Eglefia, que es cosa espiritual, e non la puede ninguno cambiar, nin vender, (9) por cosa temporal. Mas vna Eglefia por otra, o vn Patronado por otro, (10) bien lo puede cambiar con otorgamiento del Obispo, (11) ca de otra guisa non valdria; ante faria simonia, qualquier que cosa alguna destas comprasse, o vendiesse apartadamente. Onde en estas quatro maneras sobredichas, puede passar el Patronado de un ome a otro por todavia. Pero otras cosas ay, en que passa a tiempo, segund mostraremos adelante.

LEY IX.

Por que razones puede passar el poder de presentar Clerigo, de un ome a otro,

A otro ome qualquier, su Villa, o Aldea de que ouiesse señorio; si ouiesse y Eglefia Partida I.

adua, & vide etiam ibi per Roch. quast. 26. an in locatione universitatis transeat jus patronatus, ita ut si contingerit Ecclesiam vacare, presentatio spectet conductori, & quast. 27. an universitate pignori data, transeat jus patronatus, & habetur in cap. cum Bertoldus, de re jud. & infra eod. leg. proxima, & quid si universitas detur in dotem, vide quast. 28. ubi, & tangit an transeat in fiscum, vide quast. 29. & quando dicitur vendi universitas, ut sic jus patronatus transeat, vide quæ dixi in leg. 15. tit. 5. par. 5. in gloss. 4. & 5.

(9) Sin vender. Adde cap. quastum, de rerum permutatione, & cap. de jur. jur. patron.

(10) Por otro. Adde cap. nemini 16. quast. 7. cap. ad quastionem, & cap. fin. de rerum permutatione, & vide Abb. in cap. querimoniam, de iure patronat. & Hofstien. eod. tit. in summ. §. qualiter transferatur.

(11) Del Obispo. Adde Archid. in dict. cap. nemini, & Abb. in dict. cap. querimoniam, Roch. in dict. verb. ipse vel is, quast. 16.

LEY IX.

Locato, seu pignorat Castro, vel Oppido, in cuius Ecclesia locator, vel qui pignori dedit, habeat jus patronatus, tranfit jus presentandi in conductorem, vel creditorem, & alia iura patronatus, nisi specialiter excipiat: & si conductor, seu creditor bona fide credat, non fuisse exceptum, ab eo presentatus ante litem sibi motam, habeat beneficium, secus si post litem motam. Item presentatus à bonæ fidei possessore iuris patronatus, etiam lite mota non expellitur: & si verus dominus jus patronatus evincat. Hoc dicit.

(1) Arrandando. Ex generalitate hujus legis, que non distinguitur, utrum locatio fuerit ad longum, vel ad modicum tempus: videtur, quod ejus dispositio procedat, & si locatio facta fuerit ad modicum tempus, & ita teneatur Cardin. Florent. & Abb. in cap. ex litteris, eod. tit. de quo lex ista habuit ortum, & inter cetera movetur Abb. quia text. ille non distinguit, & sic debet intelligi in omni locatione, in contrarium tamen consultit Paul. de Cast. consil. mibi 361. 1. volum. incipit. venerabilis vir, refert, & simpliciter sequitur Felin. in cap. cum Bertoldus, penult. colum. de re judic. & istam partem tenet Roch. de Curr. in dict. verb. ipse vel is, quast. 26. ubi dicit esse magis communem, & ibi respondet ad fundamenta Cardin. & Abb. & certe ista pars videtur verior, & tutior: quia ut dicit Innoc. in dict. cap. ex litteris, in locatione, de qua in dict. cap. ex litteris, transeat dominium utile, quod & latius comprobatur

Paul. de Cast. in dict. consil. unde videtur ita intelligenda, & limitanda lex ista Partitar. (2) Empeñando. Approbat ista lex primum intellectum, gloss. fin. in cap. cum Bertoldus, de re jud. l. quod in universitate pignori data, in qua est jus patronatus illud transeat in creditorem, qui pignori datur, ad quem primum intellectum, gloss. videtur redire in fine, prout perpendit ibi Abb. & facit dict. Roma. singul. suo. incipit, queritur à me, fol. 15. colum. 4. quod creditor in Castro sibi pignori dato potest jurisdictionem exercere, allegat text. in leg. eleganter, §. fin. ff. de pign. actio. cui tu adde Bald. in cap. 1. in princ. vers. quaro, si pignoratium castrum de feudo dato in vicem, leg. commissi, & Paul. de Cast. consil. m. 156. volum. 2. incipit, visis actis, & assistitis coram domin. locum tenente, ubi allegat dict. l. per quam dicit, quod ipso audiente, dicebat Bald. quod creditor cui obligatur castrum, potest in homines illius exercere jurisdictionem, & imperium, puniendo ipsos de maleficiis, Doctor. tamen communiter reprobat illum intellectum, & sequuntur alium. quod ibi fit casus, quod in tali pignoris datione non transeat jus patronatus: & si expresse non sit exemptum ex ratione, quam dicit gloss. ibi ponit, videlicet: quia creditor restituere tenetur omnem fructum, quem capit ex pignore, vel in fortem computare: & si fructum consumpsit, tenetur estimationem computare, leg. 1. & 2. ff. de pign. actio. cap. 1. de usur. sed si jus patronatus transeat in creditorem, & presentatur, non posset iste fructus restitui, scilicet ipsa presentatio, neque ejus estimatio, cum sit res inestimabilis, tanquam res annexa spiritualitati, & ista est communis resolutio Doctorum in dict. cap. cum Bertoldus, & in dict. cap. ex litteris, de iure patronat. & tenet Paul. à Citadin. in suo tract. jur. patronat. 9. part. quast. 6. Roch. in dict. verb. ipse vel is, quast. 27. unde cum ille sit communis Canonistarum intellectus, & habet rationem ita vigentem in practica non recipietur forsitan, quod in ista lege deciditur, tene tu eam menti, cum casus occurrat.

(3) Sacasse ende. Ita intelligebat gloss. dict. cap. cum Bertoldus, in 1. intellectu, ut dixi in gloss. precedenti, sed est divinare ad illum text. immo contradicere factum, de quo in text. ut perpendit ibi Abb.

(4) En buena fe. Ut quia erat successor illius, qui locaverat, vel pignori acceperat, iuxta ea, que notat gloss. in cap. cura. eod. tit. & in cap. de quarta, de prescriptis.

(5) Mouiesse pleyto. Sequitur dicta gloss. in cap. ex litteris, eod. tit. gloss. fin.

Lex 9. Mortaro & Cavin prii lib. 3.
cap. 10. n. 61. et seqq. pag. 233.